

Zasa raz profesori v médiách

Tentoraz to bolo vďaka ministrovi školstva, ktorému sa (azda právom) nepozdáva úroveň niekoľkých návrhov na menovanie profesorov, a tak má zábrany posunúť ich prezidentovi. Pokrokom je, že sa snaží neporušiť pritom zákon a neriešiť to plošnými príkazami, ktoré vždy postihnú viac tých poriadnych. Ale nič podstatné tým nerieši.

O chvíľu tu totiž bude nová kauza a po nej ďalšie. Verejnosť sa opäť nebude vyznať v tom, kto je dobrý a kto zlý. A vnútri akademickej komunity sa namiesto dôležitejších problémov budú opakovane riešiť neriešiteľné problémy, či má profesor mať 50, alebo 300 citácií a či citácie sú to pravé orechové, alebo nie.

A opäť sa nič nevyrieši, lebo riešenie je celkom inde, len ho treba nahlas vysloviť. Ide o to, že profesúra ako prezidentom menovaný štátny titul je prežitok z doby barónov a dvorných radcov. Modernou progresívnou koncepciou je profesor ako funkcia, do ktorej si škola na základe konkurzu podľa vlastných potrieb a finančných možností vyberie najlepšieho z dostupných kandidátov. Na tejto jednoduchej pravde nič nemení ani skutočnosť, že aj v mnohých vyspelých krajinách prežívajú rozličné bizarné spôsoby udeľovania profesúr.

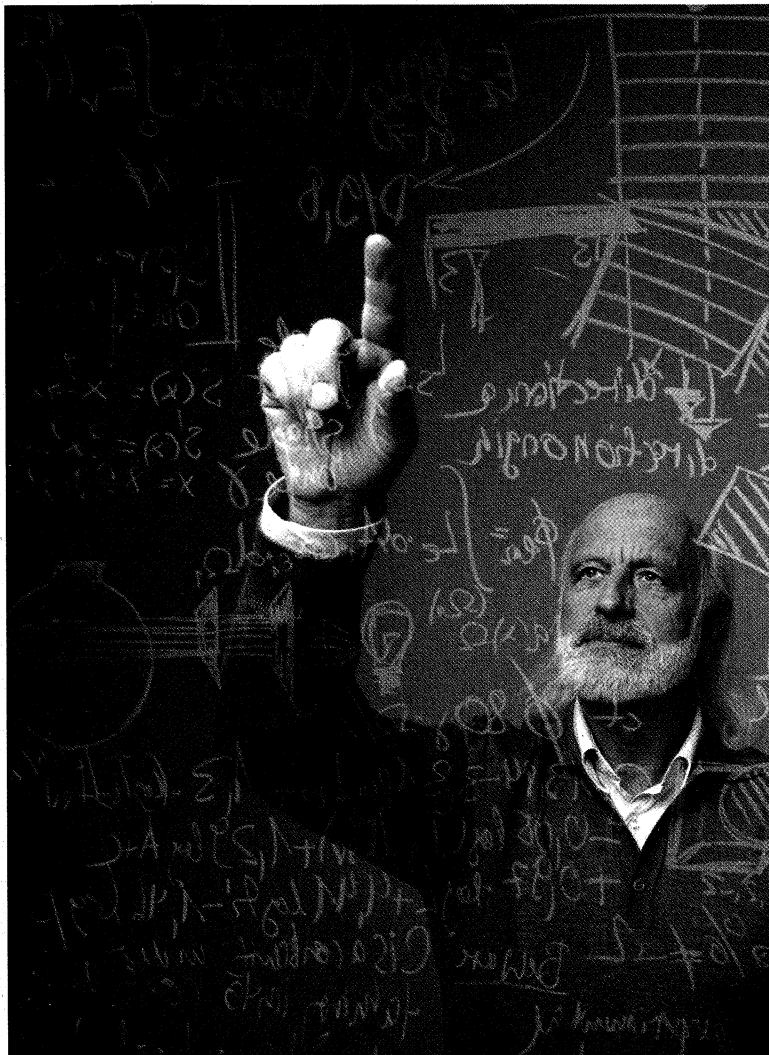
Mimochodom, o čo vyššie renomé predstavuje naša prezidentom menovaná celoštátna profesúra oproti funkcii profesora na MIT, ktorá formálne nijakú platnosť mimo školy nemá? Navyše, princíp rovnakého metra na profesorov rozličných odborov a rozličných škôl sa reálne nikdy nedal dodržať. Z môjho členstva vo Vedeckej rade UK si spomínam na prípad ktoréhosi lekárskeho odboru, ktorý nemal profesora a podľa pravidiel mu hrozilo odobratie akreditácie. Lenže ten odbor sa inde ako na UK neštudoval a kde sa teda mali pre spoločnosť nevyhnutní lekári vychovávať? Zo známych dôvodov sa k nám okrem pochybných indíviu (čest výnimkám) zo zahraničia kvalitní akademici nehrnú, a tak nakoniec nebolo iného východiska, ako zavrieť obe oči a niekoho do tej hodnosti už voľajako preštrikovať.

Skúsme si predstaviť, čo by sa stalo, keby sa profesúra zmenila z titulu na funkciu. Odpadli by ťažkosti s neriešiteľnou snahou o rovnaký meter na profesorov rozličných odborov a rozličných škôl. Minister by nemal pravidelný hlavybôľ z návrhov, v ktorých školy podliezajú svoje vlastné, aj tak nízke kritériá. Vytvoril by sa priestor na iniciatívu škôl sprísňovať nároky na svojich profesorov a tým si zvýšiť renomé. Školy by si samy regulovali počet profesorov tak, aby si ich vedeli zaplatiť. Udeľovanie akreditácie by sa nemohlo viazať na formálne pravidlo prítomnosti menovaného profesora. Tým by zmizol problém lietajúcich profesorov a profesorov zo zahraničia, ktorých študentividia tak raz za semester vo výťahu.

Každá zmena, samozrejme, so sebou prináša isté riziká a potrebu nových pravidiel. Konkurzný systém a autonómia vysokých škôl v obsadzovaní profesorských miest vyžaduje ako samozrejmosť, aby financovanie vysokých škôl bolo celkom nezávislé od počtu ich profesorov. Ale aj tak štát, samozrejme, nemôže možnosť udeľovania profesúr nechať až tak celkom bez dohľadu. Úplná autonómia, ako napríklad v USA, je u nás problematická vzhľadom na to, že školy čerpajú prostriedky výhradne zo štátneho rozpočtu.

Garde by sa však obrátilo: akreditácia by nestála na tom, či máš, alebo nemáš profesora, ale akýchže si to ľudí za profesorov vymenoval.

Netreba si zasa robiť ilúzie, že táto zmena je čarovným príuikom. Mnoho problémov je daných prostredím Slovenska, jeho veľkosťou, tradíciami a postojmi verejnosti. Pre rečové a finančné bariéry nemôžeme očakávať, že sa nám na vypísaný konkurz



prihlásia desiatky záujemcov z celého sveta ako hoci aj v susednom Rakúsku.

Citlivou otázkou je, či profesorské funkcie majú byť systematizované, teda či ich počet má mať škola určená. To by v podmienkach malého Slovenska, kde sa nezriedka jeden odbor vyučuje na jednej-dvoch školách, bolo veľkým rizikom. Vysoké

školsťvo je totiž u nás ďaleko od ustáleného stavu, a tak vzniká nebezpečenstvo toho, že obsadenie systemizovaného miesta uchádzačom z núdze by na dlhý čas zablokovalo možnosť angažovania pod

statne kvalitnejšieho odborníka, ktorý sa medzičasom objaví. To by len podporilo odliv do zahraničia ešte aj tých, ktorí by si za miesto svojho pôsobenia radi zvolili Slovensko.

Celá vec však má háčik. Úloha prezidenta menovať profesorov je zakotvená v Ústave. Šikovní právnici však už s Ústavou vedeli zariadiť onakvejšie veci.

Autor je matematik ●

Profesúra ako prezidentom menovaný titul je prežitok z doby barónov a dvorných radcov.